

(Komáromban egy almafa az idén három termést hozott.) Az első gyümölcs a legszebb, legkifejlettebb renetta; a második tökéletesen megérett, de nagyságra kisebb az első termésnél; a harmadik nagyságra egyforma a második termésével, de meg nem érett s november 19-én ágastól egytől törték le. A fa, mely e háromszoros gyümölcsöt hozá, 10 éves, s Adler J. egykori pannonhalmi főorvos és jeles gyümölcsész tisztelőjének nevével viseli, s a sz. Benedek-rendiek komáromi társházának udvarán áll.

(Ertesítés a magyar írók segélyegylete pénztárának ügyében) a közelebbi november hónap történet mozgalmáról.

I. Az alapítók sorába léptek: Szó: tagh Pál Horpácsról Nógrádmegyén 200 ft, 2) Aradi casino-egylet 200 ft. — II. Az egylet pénztára szaporításához járultak: 1) Kecskeméti műkedvelő társaság 91 ft 34 kr. 2) Molnár, budai népszínházi igazgató egy esti előadás tiszta jövedelmével 67 ft 90 kr. 3) Gr. Károlyi György ő excellentiaja, Rezler szinigazgató részére színi előadásokra átengedett nagy-károlyi teremeiért fizetett összeget, ezen egylet javára fogadván el: azt benyújtotta 90 ft. 4) Jármay Menyhértnek egy aranyat 5 ft. 80 kr. Jármay Gyuláné 5 ft. 80 kr. 5) Sopronváros tanácsa az általa rendezett táncestély jövedelmével 34 ft 29 kr. — III. Az alapító-tagok közül kamatot fizettek: 1) Gorove István 300 ft után 1862. 15 ft, 2) Aradi casino 200 ft után 1862. 10 ft. — IV. Évdíjat fizettek: 1) A pesti névrendékpapság 1861-ik év második feléről és 1862-ik évre 18 ft. 2) Kismártonyi Ede Pesten 1862-re 12 ft. 3) Strázsay Károly Pesten 1862-re 12 ft. — Az év vége felé járván, tisztelettel kérem fel az egylet alapító és évdíjas tagjait, kik járandóságukat még be nem fizették, hogy azokról gondoskodni sziveskedjenek. Pesten, nov. 30. 1862. — Szathmáry Lajos, az egyl. ideigl. pénztárnoka.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, nov. 28. „Régi pénzek.“ Vigj. 4 felv. Fáy Andrásról.
Szombat, nov. 29. „Linda“ opera Donizettitől. Láng Paulina k. a. Pirotto szerepében föllépve, ma tette első színi kísérletét. Szép terjedelmes alt hangja nagyon megnyerte a közönség tetszését. Jövőjéhez legcsillagóbb remények vannak csatolva. A tapsok, melyek énekét követték, nemcsak a buzditás, hanem az elismerés tapsai is voltak. Huber Ida, Bignio, Pauli és Ormai dícséretre méltólag működtek.

Vasárnap, nov. 30. „Egy szekrény rejtelme“ eredeti népszínmű 3 szakaszban.

Hétfő, decz. 1. „Nőm meghalt“ vigj. 3 felv. Kövér Lajostól.
Kedd, decz. 2. „Linda“ opera Donizettitől.
Szerda, decz. 3. „A csacska nők“ vigj. 3 felv. Dumanoir után fordította Feleki Miklós.
Csütörtök, decz. 4. „Port a szemébe“ vigj. 2 felvonásban. Ezt követi: „Vardas hegedű“ operette 1 felv.

Budai népszínház.

Nov. 28. „Dalma.“ Dráma 5 felv. Jókaitól. E 33-ik díjmentes népdarabban Dalma szép szerepét Szabóné játszotta.
Nov. 29. „A nevelő.“ Vigj. 2 felv. A felvonásokat táncok követték. Az előadás jövedelme Udvarhelyi beteg színészünk javára volt szánva, s hogy a közönség mégis oly kevés számmal jelent meg, a viharos roz időnek tulajdonítjuk.
Nov. 30. „Küerhaus.“ Bohózat Benkőtől. Ezt követte „Zöld ördög.“
Dec. 1. „Pozdorek.“ vagy: „A nyugalmas udvari szállás.“ Bohózat 3 felvonásban.
Dec. 2. „Londoni arszlánok.“ Vigj. 5 felv. A pesti jogász-segélyző egylet javára, a jogász-műkedvelők által rendezett előadás telt színház előtt folyt le. Legtöbb tapost Kópély kapott.
Dec. 3. „Becsültés.“ Vigj. Szigetitől. Takács Emes k. a. Rózsa szerepét korát meghaladó ügyességgel adta. E vigjátékot az „Eljegyzés a lámpafénynél“ című operette követte, melyben Marit Láng Klára személyesítette. Tiszta és erős szép hangja, valamint hibátlan éneke a közönséget egészen elragadták. Több jelenését ismételnie kellett.
Dec. 4. „Villám Bandi.“ Népsz. 3 felv. A népszínház által kitűzött 50 aranyra pályázó szindarab. A V. U.-ban megjelent beszély után készült.

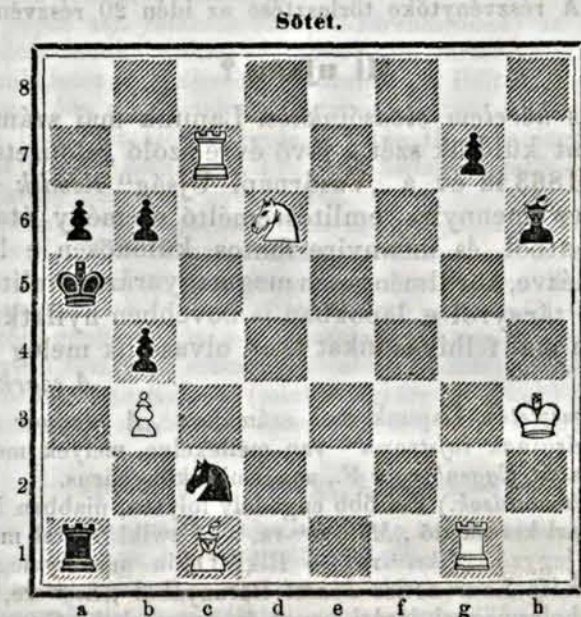
Szerkesztői mondanivaló.

6287. **Pelejte.** C. B. C. Nagyon megtisztelve érezzük magunkat szép és lelkes sorai által. A kérdést azonban még sem szeretnők oly szent komolysággal tárgyalni, mintha legfelsőbb hazai érdekeinkről volna szó. A ruha mindig második, harmad rendű dolog marad. A lapunkban közölt ezik egész általánosságban szölte; s nagyon feltűnő volna, ha ez általánosságok ellenében egy megneve.ett vidék hölgyeinek védelmére szállanánk. Felette örvendünk, hogy a zempléni hölgyek e védelemre nem is szorultak. Majd tán magukra veszik, a kiket illet.
6288. **Komárom.** R. A. A boszorkányperbeli ítéletet vettük. Egyet sajnálunk, azt, hogy az egész tárgy nincs egy önálló cikkté feldolgozva. Így, a mint van, inkább csak száraz okirat, adatok, melyek olvasása inkább csak szakemberek előtt bir nagyobb érdekkel. Mikor és hogyan? most még nem mondhatjuk bizonyosan. — A másikkra nevezelfogadha ó rajok megszerzése körül költségeket szívesen pótolunk.
6289. **Beregvizse.** B. B. A sajtóhába nem oly főbejáró, hogy miatta olvasóink emlékeztetést most újra kellene társzítani. A díjra nézve az a tanácsunk és ohajásunk, hogy hadd gyűljön össze több. Ez magában még a furcsaságig kesvé.
6290. **Telben.** Milliószer elzengett dolgok, nem roz, de nem is új formában. Hadd fagyjon be ez is itt nálunk.

6291. **Hadház.** K. G. Válaszunkat a P. U. mult száma hozta, még pedig lehető leggyorsabban. Azért nem szöltünk más uton.
6292. **Pest.** K. — Iyi Antal. Igenis kaptuk s ki is szödtük.
6293. **Eperjes.** F. Fr. A keresett ur hol tartózkodását nem tudjuk. Ha személyesen lenne hozzá szerencsén, a levelet átadjuk neki, különben itt vesz.
6294. **Gr. T. — B.** — a halálára. Költőibb megemlékezést érdemelne. A jó akaratot s tiszta érzelmeket szívesen elismerjük.
6295. **Hazámrol.** Ez is sokszor el volt már zengetve és nagyobb szerencsével.
6296. **N.-Enyed.** Sz. K. Hallatlan esemény! De ha már úgy van — hát gratulálunk. A jó tanácsot köszönjük; nagyon elkésett. A hosszú „balladával“ is majd elbánnunk érdeme szerint. De jobban örülünk az ígért tárgyaknak s kíváncsian várjuk.
6297. **Szeged.** Sz. L. E perczben még nem mondhatjuk, hova sorozzuk. Az a fő baja, hogy a tárgy már nálunk sem új. E lapokban is többször volt ismertetve; egyszer elég terjedelmesen. A kérdéses összeg 12 ft.
6298. **Esztergom.** Pr. J. Válaszunkat jövő számunk hozza, a mint hisszük, még elég jókor.
6299. **Több levélre** a mai számhoz mellékelte jövő évi „előfizetési fölhívás“ ad kimerítő fölvilágosítást. Kérjük annak szíves figyelembevételét.

SAKKJÁTÉK.

154-ik számú feladvány. — Grosdemange-tól (Párisban).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 149-dik számú feladvány megfejtése.

- Világos. Sötét.
1) H d 4 — e 6 K e 7 — d 7
2) K g 7 — f 8 K d 7 — c 8
3) K f 8 — e 7 †

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyóradon: báró Meszéna István. — Andráshidán: Lukács Károly. — Parabutyban: Rothfeld József. — Karsán: Skvór Antal. — Gyepesen: Kun Sándor. — Török-Sz.-Miklóson: Frankl A. — Óreglakról: N. N. — Kővágó-Órshő: Gold Samu. — Pesten: Cselkó György. — Kis-Kürtösön: Csemiczky Károly. — B.-Csabán: Vidovszky János. — Bajmokon: Weisz Fülöp. — Tiszatartánban: Nyilas Alajos.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-oros naptár	Izrael. napt.	☉ Nap-kelet nyug.	☾ Hold-kelet nyug.
December		Nov. (6)	Kisle	6. p. o. p.	6. p. 6. p.
7 Vasár.	E 2 Ad. Am.	E 2 Agot	25 E 26 Kel.	15 Am.	7 35 4 8 5 14 8 21
8 Hétfő	B. Assz. fog.	Viola	26 Alipius	16 Viol.	7 36 4 8 6 9 9 5
9 Kedd	Leokádia sz.	Caesar	27 Per. Jak.	17 Caes	7 38 4 7 7 10 9 40
10 Szer.	Judith Eul.	Judit	28 Istv. rem.	18 Judi	7 39 4 7 8 13 10 9
11 Csüt.	Damasus p.	Bulcsa	29 Peramon	19 Buls	7 40 4 7 9 17 10 35
12 Péntek	Maxenz p.	Szilárdk	30 Andrá	20 S. il.	7 41 4 7 10 22 10 59
13 Szomb.	Lucza, Ottil.	Lucza	1 Decemb.	21 Sab	7 42 4 7 11 28 11 20

Holdnegyed: Holdtölte 6-án, 8 óra 53 percz reggel.

TARTALOM.

Kornis Károly (arckép). — Maradj, édes fiam . . . Zajzoni. — Egy nap a bányákban. Kálmán Ferencz. — A haltéri új kút Pesten (képpel). Zombory G. — Az amerikai bivaly és bivaly vadászat (képpel). Cs. — Képek az állatországból: A farkas (vége). Sárvári Eöry Andor. — Történeti apróságok. II. Rákóczy György halála és temetése. — Vegyes jegyzetek Dr. Bardocz L. — Tárbáz: Az erdélyi orsz. muzeum-egylet közgyűlése. — Egy kis helyreigazításféle. Kálmán F. — Irodalom és művészet — Egyház és iskola — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:
Egész évre (január—december) 10 ft. Fél évre (január—június) 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:
Egész évre (január—december) 6 ft. Csupán Politikai Ujdonságok:
Egész évre (január—december) 6 ft.
Fél évre (január—június) 3 ft.

Szerdahelyi Kálmán.

Kevés színművész van, ki nagyobb nehézségekkel küzdve oly hamar tudta volna a nagy közönség általános rokonszenvét kivívni, mint nemzeti színházunk derék tagja, Szerdahelyi Kálmán. Igaz, hogy neve jó ajánló levél volt, mert bold. atyja, nemzeti színházunknak még másfél évtized előtt is egyik legjelesebb, legkedveltebb tagja volt. De a szakmában melyre lépett, előde László József a magyar közönségnek általános kedvence, s a maga nemében ritka jelességű színművész lévén, Szerdahelyi Kálmánra nézve nem csekély feladat volt, a jeles elődöt kellőleg pótolni, s az irántai általános rokonszenvet a maga részére megnyerni. De ime a természeti és lelki szép tehetségekkel megáldott ifjunak ez oly hamar és oly nagy mértékben sikerült, hogy utóbbi időben kiváló kedvence lett a közönségnek.

Szerdahelyi Kálmán, fia Szerdahelyi Józsefnek, a sokoldalulag képzett és kedvelt színésznek, ki még sokáig fog élni a közönség emlékezetében.

Született Miskolczon 1829. febr. 16-án. Nem a legkedvezőbb viszonyok közt növekedett fel, minek főoka az atya akarata és a fiu hajlamai közti különbség volt. — A fiu színész akart lenni, az atya pedig, mert ismeré e pálya göröngyeit, meg akará óvni fiát mindazon sanyaroktól, miknek akkor a magyar művészek kitéve voltak. Úgy hogy szülei egész 14 éves koráig nem engedék színházba menni.

Tanult Kolozsvárt, Kassán és Pesten. Azonban lelke inkább a színvilággal álmódott, mint tankönyveivel, s alig várta a közvizsgákat; de nem azért, mintha azokon kitünni akart volna, hanem, mert akkor a gyermekek rendezni színi előadásokat tartottak.

Egyszer ily alkalommal mint „Szapáry Péter“ lépett fel Kolozsvárt s tanárai tetszését oly nagy mértékben nyerte meg, hogy azok a tanuló hibáit is örömmel megbocsáták.

1842-ben Kolozsvárról levelet irt atyjának, hogy színész lesz, de ez a legvisszariasztóbb módon fenyegeté.

Azonban mindez nem használt. A vágy ellenállhatlan volt s 1844-ben színész lön. Azután folytonosan atyja, Feleki, Havi és Szabó vándor-színész társaságainál szerepelt, kivéve az 1848-ki időszakot, melynek zivatarai közt a színészet különben is nagy pangásban volt. — 1852-ben koránál fogva katonai sorsolás alá esett, de a temesvári magyar közönségnek annyira birta tetszését, hogy az megmentéséhez örömmel nyújtá segédkezést, s elbocsátását valóban ki is eszközlé.

1854 áprilban jött Pestre, beleunván a vidéki színészet nomád életébe, azon eltökéléssel, hogy ha a nemzeti színházhoz nem szerződhetik, pályájáról örökre lelép.

Aggodalma fölsőleges volt, mert csakhamar közóhajtásra szerződött.

Először Czakó „Végrendeleté“ben mint Kereszti lépett fel, azonban nagyobb tetszésben csak második felléptekor a „Szép molnárnő“ben Jean szerepében részesült.

Azóta folytonosan emelkedett a közönség szeretetében, de épen úgy szorgalma után művészetében is.

Szerepei a jó indulatú, kedélyes fiatalok, sőt öreg urak is, szeleburdi uracsok, arszlánok, iparlovagok, könnyelmű fickók és egyéb derült világnézeti, könynyűvéru alakok, mikben igen jeles.

SZERDAHELYI KÁLMÁN.

Az utóbbi években a nagyon divatba jött operettekben is sok szerencsével működött, mit nem annyira éneke kevésbé alkalmas hangjának, mint inkább ügyes játékának, s rokonszenvet gerjesztő egyéniségének köszönhet.

A lefolyt nyarat, tanulmányozás végett, külföldön tölté, meg látogatván a jelesebb német, angol s francia színházakat. Legnagyobb figyelemmel az utóbbiakat kísérte s idejének legnagyobb részét a párisi színészet tanulmányozására fordítá.

A fővárosi közönség érdekléssel várta kedvencének visszaérkezését s azóta folytonos figyelemmel kíséri működését s meleg elismeréssel fogadja mindazon kisebb-nagyobb mozzanatokot, melyek Szerdahelyi haladását, művészete iránti lelkesültségét, hivatottságát és folytonos előretörekvését kétségbevonhatlanul tanúsítják.

November végén.

Roskadt öreg, szegény siránkozó,
Aludni vágyó bús, homályos ősz!
Be sok bölcsöt beszélés te annak, a ki
Reád nem ún, szépen hallgatni győz.

De a türelem kényes pókszövet;
Kivált én nálam, oly könnyen szakad,
És nagy baj aztán, újra egybekötöni
Az összekészült vékony szálakat...

Ne untass hát! e végetlen homály,
E kínos rabság künn és idebenn
Szűnjék meg már; hisz így a napsugárt is
Elfelejteti leszek kénytelen!

Végig tekintnem a szép látkörön
Bár mint vágyom, a ködben nem lehet;
Ugy felvidulna csüggeteg kedélyem,
Ha láthatnám a fénylő kék eget.

Mi szép a nyár! mint egy tündér-terem
Meleg legével, szép virággal;
Most semmi, csak sár, s be kell burkolóznom;
Ha a szellő kívül reám fuvall.

Oh, ez az ősz! ... egy árva pitypalatty
S pacsirta-hang a bús mezőbe nincs!
E hallgatag négy fal közt öntudatlan
Nyomja lelkem valami rabbilincs.

Mi szép a nyár, midőn az ért kalászt,
Mint aranyhabot langy szél rengeti.
Áldás, öröm, pezsgés, gyors munka árad,
Merre az ember szeimeit veti;

Midőn az ég villámok fényében
Végighasad, kelettől nyugatig,
S hallik a felhő szive dobbanása;
A mennydörgés ... s minden imádkozik.

Ott férfi küzd, itt tesped bús öreg,
Siránkozik, enyészetről beszél;
Lecsüggedt fővel, elfonnyadt tagokkal
Várja a halált sirja szélénél.

Roskadt öreg, szegény siránkozó,
Aludni vágyó, bús, homályos ősz!
Szobámban ülve, nagy kedvetlen várom,
Midőn a télnek zord karjára dőlsz.

Soós Miklós.

A templomok története.

A mióta az emberiség az Istenről gondolkodni kezdett, annak lételet, akármiféleképpen megismerte, megvallotta, s akármiféleképpen tisztelni kezdte, azon pillanattól fogva templom is létezik; mert minden kiválasztott hely, akár a lakházakban, akár künn a szabad természetben, hol az Isten tisztelni kívánták, ugyszólván templommá vált, azaz szenteltetett.

Mindazáltal a tulajdonképen való templom a történelem szerint a pogányoknál legelőbb Egyiptomban, Görögországban, Rómában és Héberországban kezdett építtetni. Egyiptomban (Herodotus szerint L. II.) a napnak, azután Görögországban (Diog. Laert szerint L. I. és Vitruvius szerint) Minervának, Rómában (Livius szerint) Romulus Jupiter Feretriusnak vagy zsákányhozó Jupi-

ternek; a héberoknál pedig a szt. históriák szerint Salamon az igaz Istennek építtetett templomokat. Azelőtt a nevezett pogány nemzetek hegyeken, berkekben, erdőkben egy-egy szép élő-fa alatt, kútnál vagy folyónál; a héberok pedig a szent sátorban tisztelték az Istent, és pedig (R. M. Majmonides szerint Doct. Dub. L. III. C. 45.) az egyiptomi templomok példájára, de előbb csak sátorul, hogy bujdosásukban hordozhassák. Sőt nagyszerű templomok is voltak már Diocletian alatt is 300-ik évben Kr. u. mert 303-ik évben alatta rontatott le a Nikodemiai szép templom is (Debreczeni egyh. könyvtár. 10. füz.) Vannak történetirők, kik azt állítják, hogy a Nubiai szerezcseneknél és keleti indusoknál hamarabb sehoh sem építettek templomokat, mit bizonyítanak az utolsókknak közzik-lába vágott igen régi s még ma is fennlevő templomaik, melyek tudományos kutatások szerint még az Abraham kora előtt készítették. A keresztényeknél. köztudat szerint a keresztényeknél lett Nagy Konstantin építtetett legelőbb templomokat, vagyis szentelt templommá némely királyi palotákat, és pogány templomokat. Azelőtt pedig ezen keresztények titkos erdei sötét mélységekben, barlangokban, kriptákban gyűltek csak össze az üldözések miatt. Ámbár Polydorus Vergilius és Fuller egyiránt erősítik Eusebius nyomán, hogy fel levén már a templom találya, az új keresztények is építeni kezdték, a hol csak lehetett, ha nem is nagyszerű templomokat, de egyszerű Oratoriumokat, mint p. o. tehette Máté Szerezcsenországban, Bartholomeus Indiában, András Scythiában és a köz hit szerint a zsidók synagógájának példája szerint (Csel. XV. 21.). Jakab Jeruzsálemben. Mit erősíteni látszanak szt. Pál szavai is, (I. Kor. XI. 18. 20. 22), hol az eklezia vagy gyülekezet szón több sz. irás-magyarázók, mint Fuller is, templomot, legalább csakis templom gyanánt használt külön házat értenek.

A templomnak e neve későbbi annak eredeténél más nemzeteknél, de a rómaiaknál elsőbb, mert ez az ő Augur vagyis madarak repüléséből jövőndől papjaiknak Contemplatiojáról vagyis azon sz. helyéről, tájékról vétetett, melyet ezek lituusokkal vagy horgas pálcájokkal a levegőben kijegyzettek, kihatároztak madarak repüléséből való jövőndőlésük körülül. Mely kört, miután sokszor a földszínen is kijegyzettek, kizirkalmaztak, innen később minden ilyen, nemcsak kikörzött, de akár mikint is épületformában bekerített szent helyek templomoknak kezdték nevezeteni, értetvén itt nemcsak a légben vagy földön kihatározott kör, melyben a madárnak repülése váratott, hanem tulajdon azon álláspont is, hol a pap e kimérésre, madárrepülést nézésre, s azután ebből némü czeremoniák véghezvitelére, vagy isteni tisztelettelre megállapodott. Előbb tehát itt a természet nagy temploma, azután az ebben kijegyzett bizonyos istentiszteleti pontok vagy helyek, s végre maguk az épült szent hajlékok kezdték templomoknak nevezeteni.

A pogányoknál a templom Delubrumnak is nevezetett római nyelven, de inkább ennek csak kised neme, hol valamely isten képe tartatott tisztelet végett. Eredete a Deustól; Deus-Delubrum, mint Candela Candelabrum, tehát — ha szabad ugyszólni — istentartó hely. Fanumnak is mondatik még a Faunusokról, kik benne tiszteltettek. A Faunusok pedig a mondásról (a fando) mondó, azaz: jövőndőlő Fatidicus; mint a szent-írásban a próféta látó, vagy néző (I. Sam. IX. 9. stb.) Innen jó a Fanaticus, azaz: Istenről ihletett, eszelősködő vagy tulbuzgó ember nevezet is, azért, mert az ilyen is hasonló a Fanumokban, vagy templomokban jövőndőlőndőlhetett Faunusokhoz. Innen ered a Profanus nevezet is, ezen értelemben: profanus, azaz: Fanumon vagy templomon kívül való, templomot nem tisztelő, nem gyakorló, Istennel nem gondoló vallástalan, de a keresztényeknél úgy hívják ma, a pogány vallásu embert is.

A héberoknál kétféle templom volt: egyik a tulajdonképen való templom, hol az igaz Istent törvényes áldozatokkal tisztelték. Másik az ugynevezett synagógák, vagy gyülekezeti helyek (a ponton synagein=egybegyűjteni) hová csak imádkozni, és a sz. irást és törvényeket s ezeknek magyarázatát hallgatni szoktak egybegyűlni a hivek. Az első igaz értelemben egész Zsidóországban, sőt az egész világon csak az egyetlen hely jeruzsálemi templom volt, mert a samariai Garizim hegyen épült templomát, a jeruzsálemi főpapságtól jogtalanul elrekesztett, s e boszu miatt, Egyiptomban ahoz hasonló építtetett IV. Oniás templomát az ugynevezett Oniont, s némely Caelesyriában, Phoeniciában s magában Egyip-

tomban is, elszéledt zsidók által épített, de pogány vallásokkal elegyített szertartásu kisebb templomokat nem tehetjük ehhez. Az utolsó pedig, mely sokaknak vélekedése, (Csel. XV. 21. versének értelme szerint is), már Mózesstől kezdve szakadatlanul mind szobában volt, oly nagy számmal létezett minden felé a héberok birodalmaiban és lakelyeiken, hogy a Gemara szerint csak magában Jeruzsálemben 460-ig való volt.

A mai elszéledt héberok ugynevezett templomai is, nem egyebek synagógáknál. (Pesten van templom is, synagoga is.)

A régiek s utának a maiak is, templomaikat szabadon s keletre szokták építeni.

A keresztények a maguk templomait kezdetben dominicumnak, vagy görögösen kyriakonnak kezdték vala nevezni azért, hogy ezáltal megkülönböztetnének azok a pogány templomoktól, mintha mondanók: ur temploma, nem költött istenek, de az igaz isten temploma, (Templum Dominicum, hoc est non Deorum fictorum, sed Domini veri Dei.) Sőt ha a templomnevek el is töröltetnének, megmaradna csak a Dominicum vagy kyriakon nevezet. De később a templomnév csakugyan mégis visszajött, mert a Dominicumnak kifejezése nélkül is érthető, hogy ha egyszer a keresztények templomát látjuk, akkor az bizonyosan nem pogány templom. — A kyriakon görög szóból lett a német Kirche, és flandriai Kerch, az az templom, — vagy ur hajléka is, mert kyrion görögül urat tézen.

Basilikáknak is nevezetnek ma a legpompásabb főtemplomok, nemcsak azért, mivel azok mint egy királyai a többi alább való templomoknak, hanem azért, mert a keresztény vallásra tért N. Konstantin egynehány szép basilikát, azaz királyi palotát (Basileus görögül királyt teszen) átajándékozta templomul a keresztényeknek, kik ezen nevet azután épült főtemplomaikon is megtartották.

Domnak is szokták még nevezni az ily nagyszerű és pompás anyateplomokat vagy ezen szónak: Dominicum rövidítésével, vagy pedig ezen görög szóból: Doma ház, kitünő értelemben, mintha csak egyedül ezek érdemienek az igazi ház, vagy hajlék vagy épület nevet, mint Istenéi.

Cathedrale templomnak nevezetnek a Fő- vagy Anyateplom a fő- vagy magas székről, mely benne van, de nem ama magas koronás székről, melyből a papok szónokolni szoktak, mert ugy minden templom Cathedrale templom volna; hanem ama még különösebb pompás székről, melyben valamint hajdan a pogány főpapok, ugy ma a keresztényeknél a pápa, érsekek és püspökök szoktak ülni, s néha szolgák által is felemelve hordoztatni. Tehát Cathedrale vagy Anyateplom tulajdonképen az és ott van, hol ily főpap, püspök, érsek vagy pápa lakik. A rómaiaknál Tullus Hostiliustól feltalált Cathedra senatorok számára Sella Curialisnak az ülésről (a sedendo) és a szekérről (a curru), Currus pedig a currendo a futásról mondatott, királyoknál pedig Thronos nevet visel görögül, latinul Solium „egyedül“ a solus szótól, mivel abban csak egyedül maga ül.

A régiek — s utának a maiak is többnyire mindig hegyre szokták a maguk templomait építeni. Így a Jerusálemi a Moréa hegyén, a Samariai a Garizim hegyén, a Salamon által pogány nője kedviért építtetett Chamos és Moloch templom az Olajfák hegyén; a Delfi Apolló temploma a Parnassus hegyén, a Phoeniciai Venus temploma a Libanus hegyén stb. S ma is többnyire mindenütt hegyen, hol csak szép és alkalmas hely mutatkozik arra. Azt gondolja a halandó ember, hogy itt nemcsak kellemetesebb és csendesebb helyen, hanem inkább mégis közelítve tisztelheti magasságos istenét. ki a görögöknél Olympon, a keresztényeknél mennyekben lakik. És pedig, hogy a templom körülü kellem annál nagyobb legyen, s a régiek erdős berkes isteni tiszteletének helye is némileg ábrázoltassék, különféle szép élőfakkal is körül szokták ültetni templomaikat s zintermeiket. A közép időbeli keresztények különösen és főleg fenyszókat szoktak ültetni és nevelni templomaik mellett, melynek örök zöldjével az élő hit és igaz vallás állandóságát s ebből következő örök életet kívántak példázni. Némely templomoknál még ma is láthatni ily fenyszókat. A jerusálemi templom körül, sőt magában a szent város belrészében is nem volt szabad élőfát plántálni, nehogy ezáltal a pogányok vallásához láttassanak közelíteni.

Leghíresebb templomok régen Zsidóországban a Jerusálemi, Görögországban a Delfi Apollóé, Kis-Ázsiában az Efesusi Dia-

náé, Coelesyriában a Balbech vagy Heliopolisi Nap temploma voltak, melynek óriás omladványai ma is bámulásra ragadják az utast — A mai világban a római sz. Péter, a londoni sz. Pál, a majlándi sz. Barnabás, a velencei sz. Márk, a konstantinápolyi Zsófia, s a bécsi sz. István temploma a legnevezetesebbek, hogy a drinápolyi II. Szelimtől épített igen pompás, a strasburgi jeles- és pétersburgi, kölni, párisi templomokat ne is emlitem.

Van még a keresztényeknél egy neme a templomnak, az ugy nevezett kápolna, mely kisedszerű, s épen az a keresztényeknél a mi a pogányoknál a Delubrum, azért is latinul Capellának mondatik, kicsinyítve, mely nevet így származtatnak: Turonumi püspök sz. Márton katona korában — mert előbb a volt — egy sisakot viselt vagy másként capát (a capite) melynek később csudatevő erőt tulajdonítottak, s a francia királyok a hadban zászló tetején hordták, hogy az Isten inkább segítse meg; máskor egy s végre épített kis sz. épületecskében őriztetett, mely erről kápolnának, az őrző pap vagy alrendű klérikus pedig káplánnak nevezetett, az az: előbb az első Capellának, az utolsó Capellánnak latinul, s ezekből aztán a magyar Kápolna és Káplán nevezetek. (Közhaszn. Esmer. és Burius után.)

A templomnak a régi népek tulságos szentséget tulajdonítottak, mert azt ugy nézték, mint Istennek tulajdon házat, hol emberi módon személy szerint lakik és mindig jelen van (II. Mos. XXV. 22. II. Sám. VI. 2.) Innen a ki a templomban megjelenik, az minden veszélytől hamarabb menekszik s a mely gonosz ide közelit, hamarabb büntetetik. Épen ezért azt menedék=Refugium gyanánt is használták ok. Mely vélemény és szokás a keresztényekre is annyira elragadt, hogy ma is vannak emberek, kik buzgó kegyességgel nem a templom céljának és abban tartatni szokott isteni tiszteletnek, hanem magának az épületnek tulajdonítják a nagyobb szentséget, s ha abban vagy a körül valami, bármilyen természetes emberi tisztátalanság vagy helytelen tett követtek el, az által azt megfertőztetnek, s újabb szentséget s tiszteletet esetenek nézik. — De voltak a régi időben is, kik helyesebben fogták fel a templomnak mivoltát, s nem ettől, hanem az Istennek élő templomától, az embertől várták a nagyobb és valóságos szentséget, mert Salamon király a gonosz Joábot az oltár mellett is megölette, midőn egyebütt hozzá nem férhete (I. Kir. k. II. 34.). Jerémias is így szól a némi szent gúnynyal a zsidókhoz: Ne bízatok hazugságban, mondván: az Ur temploma ez, az Ur temploma ez, az Ur inkább jobbítsátok meg magatokat (Jer. VII. 4. 5.). Jézus is igen sokszor feddi azokat azért, hogy a külső czeremoniákban és eszközökben helyeztetik a vallás valóságát (Máté XXIII.).

Azonban csakugyan mindezekből nem következik, hogy a templomot is, mint isteni tisztelet helyét s mint Isten jelenlétének jelképét ne tisztelje, ne becsülje az ember, mert miután Isten mint láthatatlan fővalóságát személyében nem tisztelhetjük, méltó és illő, hogy emberi erőtlenségünk szerint s emberi módon legalább látható jelekben és jelekkel mutassuk ki ő szent felsége iránti tiszteletünket, imádásunkat, mert ha ezeket az eszközöket tiszteljük, becsüljük, akkor ezekben Istent láttatunk tisztelni, becsülni. Ezért szoktak az emberek eleitől fogva mentől nagyobb és pompásabb templomokat építeni, hogy ezáltal Istennek nagyságát és dicsőségét mentől tökéletesebben jelenthessék és példázolhassák ki. Épen ezért készítették még a régi pogányok is isteneik képeit óriás alakban, hogy ezáltal az Isten nagyságát jelentsék. Azért merítette és meríti ki a művészet is ezeknek alkotásában minden mesterséget, hogy mindezek által Istennek annál nagyobb dicsőséget adhasson a halandó; a honnan elv is volt régen, hogy földi királyok palotái s ezeknek és akármilyen herosoknak, szenteknek szobrai ne legyenek nagyobb szerűek, mint az Isten templomai és szobrai. (II. Sám. VII. 2.) Innen önként következnek az is, hogy valahol valamely nép a maga isteni tiszteletére nem épít a lehetőség mentől sebb és pompásabb templomokat, s annál inkább, valaholott Isten rongyos, elhagyott a temploma, s a belső embereknek és iskoláknak alacsony, nyomorult szállásai vannak: ott ne keressen senki vallásos buzgóságot, sőt higgyen valóságos vallástalanságot, s ebből következő elfajultságot, mert mindezek bizonyosan nem kevés részben valóságos és igaz mértékei a műveltségnek és vallásosság mivoltának.

A régiek az isteni tiszteletet nyílt ajtóknál tartották templomokban, talán azért, hogy ez által ne láttassanak a megfoghatatlan Istent mint egy falak közé zárni (I. Kir. VIII. 27.) és példázolhas-

sák a nagy természet nyílt templomát is, hol legelőbb templomok nemléteben tisztelék az Istent. Később pedig a keresztyének — mint feljebb mondva vala — az üldözések miatt bezárt helyeken s rejtekekben kezdék tartani isteni tiszteletöket. (Csel. XII. 12. 13.) Sőt még később a reformatió alatt és után is rostálgattatván a vallások és hitformák az uralkodó kormányok által, ha vajjon szabad és bevett, helybenhagyott isteni tiszteletet és tanításokat tartanak-e, vagy pedig ellenkezőleg? megparancsoltatott, hogy minden vallásos felekezetek nyílt ajtóval tartsák isteni tiszteletöket, hogy az lehessen szabad bejárata és nyilvános mindenek előtt. És innen van már az, hogy bárha mai időben elenyésztek is ezen okok a templom-ajtók nyitvatartására, s bárha azokat a városi, sőt falusi műveltebb népek beteszik is isteni tisztelet alatt hideg és zivataros, kivált téli időben, hogy oda is, mint akármelyik másféle házba akkint mehessen be ajtókilincs-megnyitással minden ember, mégis ma is van oly nép, mely nem egyéb alapos okból, hanem csupán eleitől örökölt és úgy ért pusztá szokásnál fogva, akármely sanyaru időben is erőszakkal nyitva tartja templomának minden ajtait, s azokat a viláigért se szenvedí betéve

lehet célja, ez események okait fűrészni — azok igaz elmondása ugyanis csak későbbi időknek van fenntartva — csak azon ohajtásunkat, reményünket legyen szabad kifejeznünk: bár a kölcsönös félreértések és gyanúsítások helyébe mielőtt ismét a régi egyetértés és közösség áldásai lépneek, hogy a két nemzet közt közvetítőül a Zrinyiek és Frangepánok nagyszerű alakjait még egyszer feltűnő lássuk! Oly kívánat, mely az idők lezajlása után most már innen is, tulnan is, milliók szívében él.

Meliékelt rajzunkban a horvát mozgalmak gyupontját, a horvátok és fővárosát, Zágrábot mutatjuk be, mely kereskedelmi tekintetben ugyan nevezetes pontot foglal el, de egyébkint, ország-fővárosi fontosságát kivéve, a kisebb rendű városok közé tartozik. Lakosainak számát legfőlebb 14,000-re tehetni. Székhelye a bannak s egy kath. érseknek, az ország főhatóságainak s törvényszékeinek, minélfogva a kis városban a hivatalnokok száma aránylag igen feltűnő. Itt tartatnak a horvát országgyűlések is, mely alkalommal ez élénk véralkatu nép képviselői a városnak is szokatlan elevenséget adnak. A fennálló tudományos művészeti és jótékony intézeteken kívül főfigyelmet érdemelnek azon törekvések, melyek

Horvát népviselet.

csak egy pillanatig is, hanem inkább fuvatja magát széllel, veszedelmes légvonalakkal, csapó esővel, hóval stb., s ezek által nemcsak magának, de főleg kényesebb természetűi, s a fennebb álló szószerűben mindezeknek sokkal inkább kitéve levő papjának igen ártalmas nyavalyák: okoz. Jánosfalvi Sándor István.

Zágráb, a horvátok fővárosa, és horvát népviselet.

Horvátország már a XI. századtól fogva, Kálmán király óta, Magyarországgal egy korona alatt állván, nyolcz század lefolyása alatt a magyarok és horvátok egy törvény alatt éltek, s a jó és balszerencse változóságai között együtt örültek, együtt szenvedtek; együtt állottak, együtt buktak. A két nemzet testvéri egyetértéséről a magyar historia számos fényes lapja tanuskodik; de fájdalom, föl vannak ott jegyezve a közelmúlt évtizedek azon szomorú napjai is, melyek a századok óta fennállott békés viszonyok erőszakos szétszakadását, tetteles viszályok és elválás következtetését hozták magukkal. E futólagos jegyzeteknek nem

ket a fölébredt nemzetiségi öntudat ébresztett az újabb időkben, s melyekhez tartoznak: a horvát nemzeti színház, horvát tudományos akademia, és horvát nemzeti muzeum, melyek részint már életbeléptek, részint most képezik a horvát hazafiak legkedvesebb gondjainak tárgyait. — Kereskedelmi tekintetben, mint bizományi és szállítási átmeneti hely, az Adriai tengerhezi közelsége miatt, Zágráb igen jelentékeny helyet foglal el.

Másik képünk a horvát népviseletet tünteti fel, s ezt látva, lehetlen észre nem venni a horvát és magyar viselet közötti hasonlóságot, mely különösen a férfiaknál csak csekélyebb részletekben tér el egymástól. Ez is mintegy ujjmutatás a közös történelemre, közös sorsra, mult és jövőben!

A só előállítására.

A só egy a leghasznosb s szükségesb konyhai eszközök közül. Ételnünknek ez adja ízét, nélküle sápadt színt öltene arcunk, elbágyadnánk, elbetegesednénk, szóval, e cikket nem nélkülözhet

jük. S ha már ily fontos szerep jutott a sónak, úgy hiszem — nem lesz érdektelen, röviden megmutogatni: *Hol veszi magát? hogy állítatik elő?*

Elvezetem olvasóimat Máramaros-megyére Rónaszék nevű városába, melynek több aknája (sóbánya) van. Vannak sóbányák Szlatinán is, (egy kis falu Máramaros-Szigetnek átellenében, a Tisza tulpartján) E két hely látja el sóval majdnem egész országunkat, sőt jut belőle külföldre is.

A só a föld alatt terem, még pedig egész hegyeket képez.

A földalatti sóhegyek hirt adnak magukról; mert közelökben minden kútforrás sós izü. Hol tehát ilyen sós vizet találnak, több helyen lefurnak a földbe, kikutatni: mennyi lehet ott a sötömeg? s ha elegendőnek találják, mely a reáfordítandó költséget bőven kiadja, építenek föléje egy tágas termet. E terem belsőjén a földet mind kihányják egész a sóréteggig, úgy hogy grádicsnak való is jusson, mint épen mikor pinczét építünk. Azután erős gerendákra lepallózzák. A pallón hagynak egy nagy négyszögletű nyílást, majd később megmondom, hogy miért? Építenek még hozzá több lakhelyet is, részint a *hutmánok*, (így nevezik a sóaknak felügyelőit) egyéb hivatalnokok, részint a kiásandó só számára.

(A forrásokat vagy kikerülik, vagy bedugják, hogy ne gátolják a munkát.)

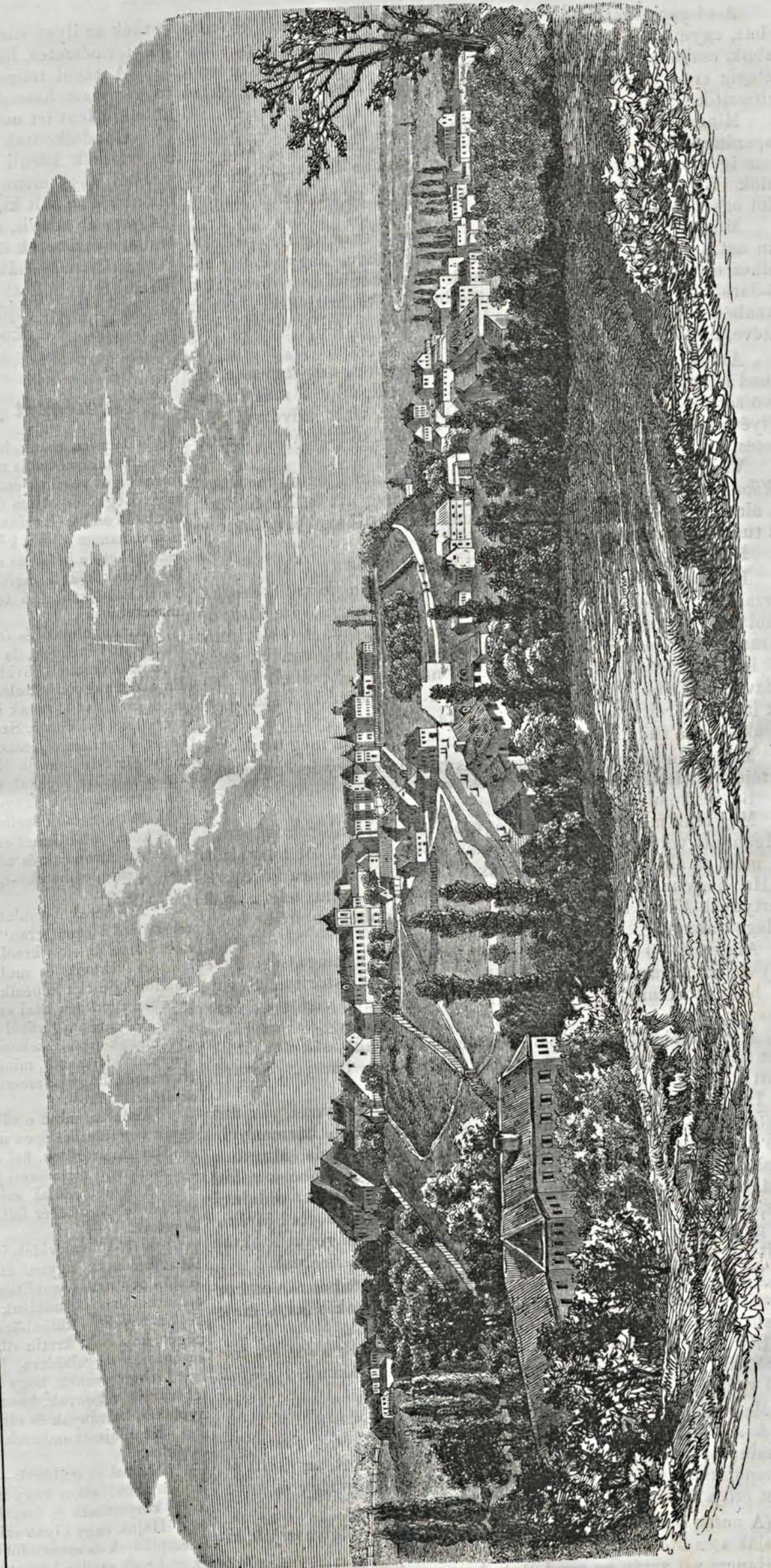
Ilyen készületű akna több van, s nem messze esnek egymáshoz. Szlatinán van hat, Rónaszéknek tizenegy aknája. — Mindenik aknának nevet adnak, épen mint a gőzhajónak.

Hogy a só kiásásáról felfogásunk legyen, menjünk le egy aknába, s mint-hogy épen Rónaszéken vagyunk, sétáljunk le a „Ferdinand“ nevűbe.

Csavarulatos lépcső vezet le bennünket 35 ölig, azután lajtorján érünk a mélységbe. Itt egy széles, tágas terem terül el előttünk, mely minden oldalról sóból áll. A sófalakba itt-ott szobácskák vannak bevésvé, melyekbe egyes lajtorják vezetnek fel. Közepén van egy piramis, mi nem egyéb, mint sóból kifaragott torony-alaku oszlop. Ez az akna kápolnája. A munkások reggel ennél szoktak imádkozni s munkájokat végezve, itt adnak hálát ismét Istennek.

Most nézzük meg a munkásokat. — Mindenik sápadt, holdvilágszíntű, mintha arcát viaszba mártották volna. Hja! itt úgy száll a sópor, mint a malomban a liszt. Sóporral vegyített levegőt szívnak be, ezért oly sápadtak s épen e miatt nem is élnek tovább 40 esztendőnél. Mindenben árt a szélsőség, így van ez a sóval is. Ha sótalan étkekkel élünk, sápadtak leszünk, de épen úgy járunk, ha mindig sót rágunk. Ezen szegény munkásoknak pedig a sóból ugyan kijutott.

Menjünk közelebb egy napszámoshoz, ki épen egy mázsás sódarabot feszeget fel. Mily erejébe kerül szegénynek, de hiven dolgozik; mert ez az életkeresete. Otthon várják neje és apró gyermekei; vinni kell valamit haza.

Zágráb.

A só nagy, hatoldalú darabokban rétegenként fekszik egymás felett, egymáshoz növe. Olyan szépen meglátszanak az egyes sódarabok, csak hogy össze vannak forradva. Ezen forradásokat egész a rétegen erős véssével kivájják, azután ahhoz készült vasrudakkal felszítik.

Minden felszített darabért, ha megüti a mázsát — kap a napzámos 3 új krt. ha csak keveset is hiányzik, már csak egyet. Nem igen nagy kereset biz az, oly életveszéllyel, nem irigyelhetjük tőlök. Egyébiránt a szorgalmas munkás így is rá mehet naponkint egy pár forintra.

Most már megmondom, miért hagyják ki az épület pallózátán azt a nagy nyílást. Onnan, csigák segélyével négy vastag kötéltel erősített bivalybort eresztenek le az aknába, arra rárakják a só-darabokat és felhúzzák az épületbe. Így takarítják ki a sót az aknából. Természetes, hogy minden készület, a mely erőnek van kitéve, ahhoz van alkalmazva is.

Az aknában addig fessegetik a sórétegeket, míg egyszer víz fakad fel, és ha a víz kimerése kevesebbe kerül, mint a még hátralevő sótermés, bedugják a forrást s kimerik a vizet, szivattyuk segélyével; ha pedig nem érdemes rá a munka, ott hagyják, természetes, hogy az akna aztán tele lesz vízzel.

Van Rónaszéken is egy ily vízzel tel akna, az úgynevezett „Mikola,” menjünk most oda, nézessük meg azt is. Ne féljünk, ha nincs is vezetőnk, voltam én itt minden aknában, (Szlatinán is) jól tudom a járását.

Hanem gyertyát vigyünk, mert ott sötét van.

Harmincz öles lépcső vezet le egy csinosan készült deszkakarzatra. Előtte elterül egy 70 öles mélységű tengerke. Vize sós mint a holt-tengeré, mely Zsodoma és Gomora helyén fakadt fel. Itt már száraz lábbal nem járhatunk, hanem ülünk ladikra, van itt az is, — így bejárhatjuk az egész aknát, minden rejtekével. De vigyázzva; mert ha a gyertyánk elalszik, sohasem jövünk vissza. Van nekünk itt olyan rejtekhelyek, hogy ha oda tévedtünk gyertya nélkül, kiszakadhat a tudónk a kiabálásban, mégsem hallja meg senki.

Most induljunk; de a karzatnál is hagyjunk egy égő gyertyát, mi tájékozást szolgáljon, nehogy eltévedjünk.

Borzasztóan szép ez az alvilági hajókázás.

Még csak most vesszük észre, a boltzatról csillárok is lógnak le. Igen, ott volt hajdan az aknanyílás, hol a kiásott sót huzgálták fel; most az ajtóról csillárok lógnak le, számos gyertyára készülve. — Ha nagyur látogató jön, ki fizetni képes, mind tele rakják gyertyával. Akkor szép ám ez a hely, azt gondolná az ember, hogy csillagok alatt jár.

Alattunk 70 öles mélység, fölöttünk 30 öl magasság, és e mélység és magasság minden oldalról sófal közé szorítva. S vajjon hogy történik, hogy e sófalakat a roppant víztömeg nem olvasztja fel?

A víz a sóból (s bármiből, mi benne felolvad) csak annyit olvaszt fel, mennyi neki elég, azután a többit nem bántja. (Saturálódott).

Ha nem hiszszük, próbáljuk meg egy pohár vízzel, rakjunk bele sót; egyszer azt vesszük észre, szórhatunk bele bármennyit, több már nem olvad fel. Hanem történik vele egy más. Miután a só sokáig víz alatt áll, kristályosodik, azaz keményebbé s átlátszóvá lesz, melyet akárhogy törünk, zuzunk, mindig hat-oldalúra török, meg a legkisebb morzsjá is. Az ilyen sókristályból játékokat, gyertyatartókat, s mindenféle más aprólékoságokat szoktak készíteni, miket az itt megforduló emlékül megvásárolnak.

Vegyünk mi is egynehány ilyen emléket, különben tán otthon el sem is hinnék, hogy itt voltunk; azután induljunk haza, s majd utközben elmondhatjuk, mit még tudni kell a sóról.

Látunk, hogy ássák a sót a földből; de hát annak a sok sós forrásnak, (iható víz is van ám azért elég) mikkel az akna-helyiségek körül vannak véve, mi hasznát veszik?

Megmondom mindjárt:

A sós vízzel főznek, vagy nagy fazekakban a dig forralják, míg minden víz elpárologott belőle, s a mi ott maradt, az tiszta só. Ezt napon megszáritják és felhasználják, mi azonban lágy és kevessebbet érő a földből ássottnál.

(A netán földdel vegyült sódarabokat vízben fölolvastják, kitisztítják s ez uton teszik hasznavehetővé)

Hanem azt aztán ne gondoljuk, hogy csak úgy ingyen mére-

getnék az ilyen sós forrásokat. Zár alatt állnak azok s pénzért adják, természetes, hogy olcsóbbért mint a természést.

A távol tengerek mellett lakók, kiknek nincs sóaknájuk, a tenger vizét használják főzésre, mi elegendő sót tartalmaz, vagy abból, a fent irt módon sót főznek.

Gondolkodtak már azon tudományos fők: vajjon ki lehetne-e a tengerek körüli sóaknák hiányát pótolni azáltal, ha a tenger vizéből nagy mennyiségben készítenének sót? Próbát tettek, de biz abból az sült ki, hogy ha bár az egész tenger vizét kifőzik is, mégsem ér annyit, mint a mennyi költségbe kerül. Így hát minden ember készít csak önmagának, a mennyire szüksége van.

Itt is mily hálát adhatunk az Istennek, hogy minket e tejjel, mézzel folyó áldott magyar hazába helyeztetett, hol minden szükségünket fedezhetjük, nem úgy mint más tájak lakói, kik sokszor szűkölködnek, mikor mi a bőség karjain csüggünk.

Kálmán Ferencz.

Természet játéka az ember alkotásában.

Daczára annak, hogy az egyének valamint lelki tehetségeikre, egy a test alkátára nézve is nagyon különböznek: a külsőre nézve bizonyos egyformaságot veszünk észre, melyet az egyes eltérések nem nagyon zavarnak meg. Legkönnyebben észrevehető különbséget okoz a különféle éghajlatok alatt élő emberek színe. Tagadhatlan, hogy az éghajlat nemcsak az emberi testre, hanem a lelki képességekre nézve is befolyást gyakorol. Leginkább észrevehető e befolyás azon európaiakon, kik a forró égöv alatt telepedtek le, és ezek közt is legfeltűnőbb ez Nyugatindianában, hol az európaiak gyermekei szülőiktől első tekintetre megkülönböztethetők, s ezek kreoloknak nevezetnek.

Az angoloktól és francziáktól származott kreolok meglehetősen nagyságu emberfajt képeznek, de kevésbé testesek, mint az európaiak. A test felső része a szokottnál rövidebb, az alsó rész, a csipőtől kezdve lefelé hosszabb. Ez alkát nagyon közeledik a szépséghez, és ügyességre mutat, mit ők nagy mértékben tanusítanak is, mint tánczaiknál, vívásuknál s egyéb hasonló gyakorlataiknál látható. Szemeik belebb helyezvők, mint az európaiakéi, miben ismét a természet játékos működését ismerjük fel, mely az itt erősen sütt nap sugar ellen akarja őket ezáltal biztosítani. Szemök világosabb s az egész külső halvány, miáltal egyébiránt a ragyogó fekete szem még inkább kitűnik. A szempillák nagyon hosszúk és a fókák igen kitűnően fehérek.

Mi a kreolok szellemi tehetségeit illeti, ezek gyorsan fejlődnek, de 25 éves koruk után ismét enyészni is kezdenek.

Az európaiak és négerok utódai középtajt képeznek, mely rendszeren csak „színes emberek”-nek nevezetnek. Színök barna-sárga, s mulattoknak is nevezetnek.

A fehérek és mulattok sarjadékai a „terzeran”-ok, s a fehérekéi és terzeranoké „quatteran”-ok. A további vegyülés által a gyermekek mindinkább közelednek a kreolokhoz.

A feketék és mulattok utódai azon szép alkátu, sötétérszínű, rövid, göndör hajú fajt képezik, mely a „szambo” név alatt ismeres, és melyet a szigeteken rendszeren házi szolgálatokra használnak.

Az európai férfítól és a bennszülött részínű amerikai nőtől származott gyermekek mesztizeknek nevezetnek, és itt ismét ép oly sokféle változat s árnyalat származik, mint a négerekkel és mulattokkal való vegyülés által. Nevezetes, hogy a mesztiz annál inkább szakálódik, minél inkább távozik az amerikaiaktól.

Azonban mind e változások és árnyalatok rendes törvényt követnek; egyik vegyületnél épen úgy előzőnek, mint a másiknál. Vannak azonban rendkívüli eltérések, hol az okot nem tudják kimutatni. És ezuttal néhány ily rendkívüli természeti játékot szándékozunk e sorokban előterjeszteni.

A nyugatindiai szigeteken olykor négergyermekeket találhatunk, kiknek bőrén nagy fehér foltok vannak. Ilyenek már több ízben Európába is hoztak.

A föld forró vidékein néha található embereket, kik sötét színű szülőiktől származtak ugyan, és mégis sem színökre, sem testalkatukra nézve szülőiköz nem hasonlítanak, s csaknem inkább állatoknak, mint embereknek tekinthetők. Származásuk különböző helyéhez és alkátuk különfélétségéhez képest neveik is különböznek, és majd albino, majd dardo, blafard, fehér néger, kakerlak, kretin stb nevet viselnek. Azonban e nevek nincsenek oly szabatosan megalapítva, hogy azokat pontosan meghatározhatnók. Abban mind megegyeznek, hogy színök sápadt, krétaszín, minden pirosság nélkül, lábszáraik vékonyak, hasuk nagy; szemeik pedig pirosak, vagy mint a házi nyulakéi, halványak és sárgák.

Ez elfajzott emberek bőre nagyon cserepes és durva, míg a négeroké sima és puha.

Nappal az emberek — mint tudjuk, — nagyon rosszul látnak; de sokkal jobban alkonyatkor vagy holdvilágnál, szemök fénye, mint a macskáké, rendkívül kinyújtható és összehúzható.

Hajuk vagy olyan színű, mint arczuk, vagy pedig némelyeké vörös. Szempillájok és szemöldökük olyan, mint a főkmadarak pelyhé. Emellett ez emberek szellemi tehetségei igen gyöngék, sokan süketnembék, s ha meg is tanulnak beszélni, hanguk kellemetlen, beszédjük érthetetlen. Panamában

gyakorik e szerencsétlen emberek, kiket helytelenül neveznek fehér négereknek, miután származásukra nézve amerikaiak. Hajuk, mint említettük, többnyire fehér, nyolcz hüvelyk hosszú és kissé göndör; testök pedig finom, fehér pehelylyel van befedve. Rendesen kisebbek és gyöngébbek, mint az ottani többi emberek, és szemöldökük hosszú, sarlóalakú. Ejjel vagy holdvilágnál nemcsak jobban látnak, hanem — a mi azzal összefügg — akkor egyszerűs-mind sokkal vidámabbak.

Nevezetes és megemlést érdemlő azon körülmény, hogy e szerencsétlen emberek ritkán szaporodnak és ha ez olykor mégis megtörténik, gyermekeik testalkatra, színre és erőre nézve egészen hasonlók az azon országbeli többi emberekhez. A természet tehát maga gondoskodik, hogy az ember egészen el ne fajuljon.

A vallisi völgyekben, Svajczban, valamint a vele szomszéd Savoya némely vidékein is, nagyon gyakoriak a kretinek. Ezek undorító ostoba és néma teremtmények; kicsinyek, széles válluak, idomtalan tagokkal, sárgás színűek, golyvások, mely utóbbi némelyeknél egész hasukig ér.

Azok, kiknél a beszédben és felfogásban némi emberit taláthatni, legálább nagy terhek hordására alkalmasok. Egyébiránt még nincs egészen eldöntve, vajjon a csupán golyvásokat a valósággal butáktól, vagyis tulajdonképen a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket figyelmeztetni testi szükségükre, mosgatózni, tisztogatni stb. Még szerencse, hogy az emberek ritkán érik el a hardatni, tisztogatni stb. Más természetű emberek, csaknem kivétel nélkül, hanem a szülők nagy terhére minden tekintetben úgy kell ápolni, mint a kis gyermekeket. Épen úgy kell őket

Esztergom, mint hajógyárnak és kikötőnek alkalmas hely.

Szó volt és lesz is még arról, hogy a keletkezésben levő magyar gőzhajózási vállalat részére felállítandó hajógyár és kikötő hova építtessék. Tudjuk, hogy több hely volt kijelölve. Mi ezuttal Esztergom városának, mint a főnebbi észlra legalkalmasabb helynek fekvési rajzát ajánljuk az illetők figyelmébe.

Ezen térrajz magában foglalja a város egy részét, a vele határos szántóföldekkel és kis Dunával egész a dunai kis sziget felső részéig, továbbá a Dunának bal partját, Párkány mezővárosának helyrajzával.

Az A-val jegyzett térség 10,000 négyszeg ölnyi kiterjedésben volna a tervezett hajógyárnak helyisége, melynél a kis-dunai sziget és a szárazföld által övezett dunai csatorna képezné a lehető legalkalmasabb kikötőt.

A jég zajlása és a magasabb vízállás ellen, e csatorna B-nél jégtörő rácsozattal, a sziget pedig B-től a rajtalevő F alatti török sánczon keresztül G felé, és a szárazföld B-től E-ig földgáttal lenne ellátandó, mely munkálat Esztergom városa által fogna eszközöltetni.

A hajógyár és kikötő ezen elhelyezése, tekintve a kedvező fekvést, a Duna egész mentében a lehető legalkalmasabbnak és legelőnyösebbnek mondhatatik már csak azért is, mert a közszennek lehető legolcsóbb forrása közvetlen közelségében létezik; továbbá a hajógyárul ingyen nyert helyiség a védművek felállításával együtt, az új vállalatnak igen kevés költségébe kerülne. — A mi a kikötő kiterjedését illeti, e tekintetben annak B-től C-ig terjedő 500 öl hossza és 45 ölnyi átlagos szélessége, valamint az igen kedvező fekvő kikötő-bejárás — jelenleg úgynevezett kutyaszorító — teljesen megfelelőnek mutatkozik, és ha a szükséglet idővel nagyobb lenne, akkor az egész csatorna B-től D-ig 900 öl hosszúságban, sőt alább is, használható.

Mig a tárgy tovább fejlődne, legyen ennyi elég, előleges figyelmeztetésül.
Procopp János, mérnök.

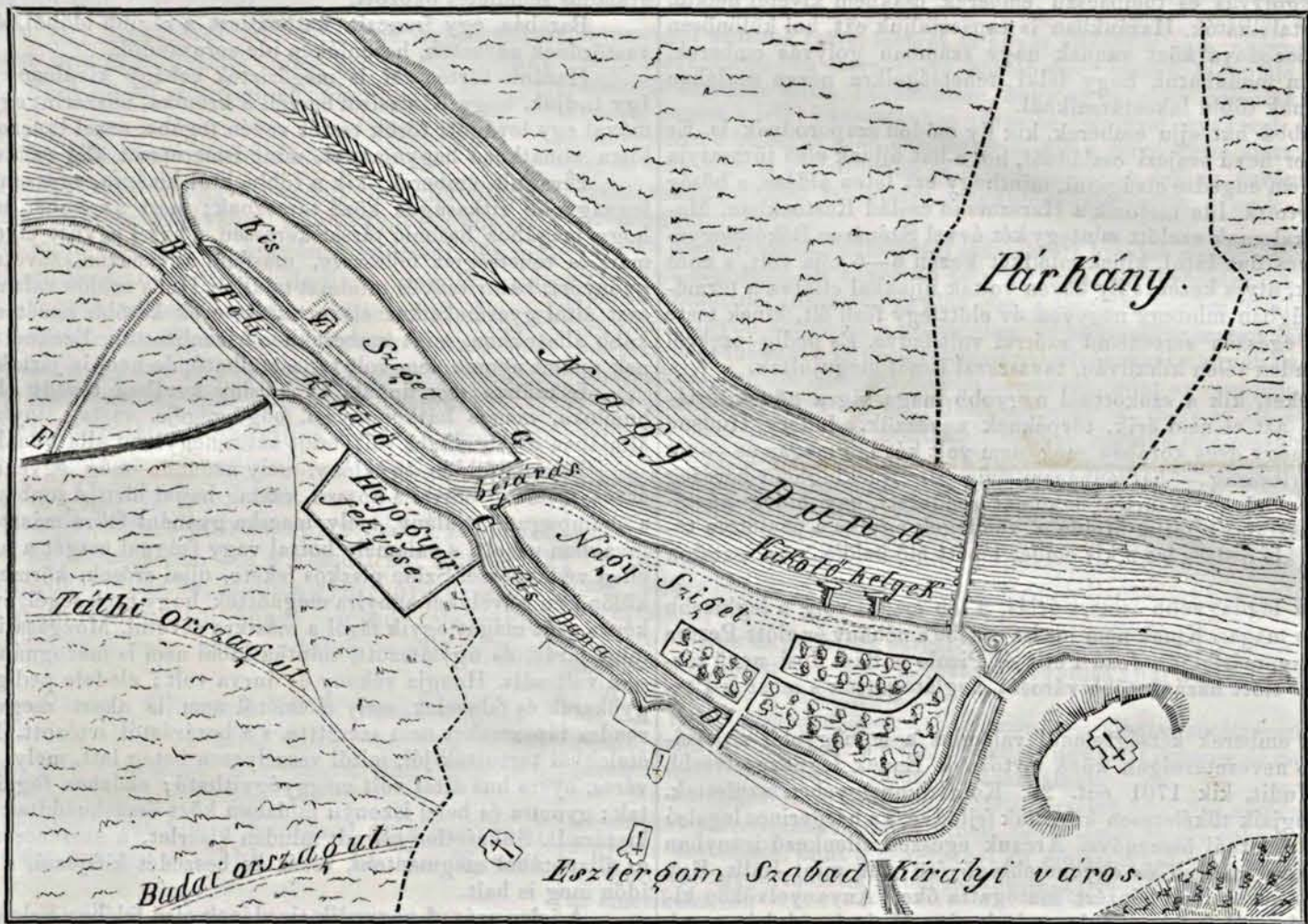
Vegyes jegyzetek.

Közli Dr. Barócz Lajos.

Néhány szó az egérmérgezés ellen. A természetben uralkodó sulygyen törvényét csak az újabb természeti kutatások bizonyították be. Egy növény és egy állat sem szaporodhat meg annyira, hogy mások létezését maga mellett lehetetlenné tenné. Ezen szép egyensúly a természetben azáltal érhető el, hogy minden állatnak és minden növénynek megvannak saját természetes ellenségei, melyek ezeken élődnek és ezekből élnek. A teremtmények végtelen sokasága és különfélése csak azáltal lehetséges, hogy egyik a má-

sikából él. Így van ez az egerekkel is. Ezeknek is megvannak az ő természetes ellenségeik; és pedig annál számosabban, minél nagyobb az ő létszámuk és minél gyorsabb elszaporodásuk. Az emlős állatok közül az egér ellenségei közé tartoznak: a róka, a macska, a görény, a menyét, a tövises dísznövény és mások; a madarak közül mindenekelőtt számos ragadozó, különösen a baglyok, az ölyvek, a gólyák, valamennyi hollófajok és mások.

A rövidlátó ember, miután az egér természetes ellenségeit évszázadokig üldözte és pusztította, egyszerre oly csekély szárral áll elő, hogy az egereket, melyek az ő fonákságai által természetesen már nagyon elszaporodtak, kipusztítsa. Ezen igénytelen szer az egérmérgező. Mihelyt az egerek valamely környéken nagy számmal mutatkoznak, az orráig látó ember már készen van, hogy a földeket mindenféle méreggel, mirenyyel, strychninnel, phosphorral és más efféle pusztító szerekkel behintse. És ép ezáltal korszoruzza meg fonákságait! És hogyan? Kérde kíváncsian az olvasó. A felelet nem nehéz. A megmérgezett egereket, melyek kertjeinkben és mezőinkben szanaszét hevernek, részint házi állataink, részint meg az egér-évő állatok, vagyan az egerek természetes ellenségei emésztik fel, és ezen hasznos állatok a mérges egérhullák által maguk is megmérgeztetnek. Ekkép a balga egérmérgezők által egyrészt háziállatainkat pusztítjuk, másrészt meg az egérpusztító állatokat írjuk ki, melyek egyedül volnának képesek arra, hogy az egerek elszaporodását meggátolják, és a természetben szükséges sulygyent megtartsák. Ebből könnyű átlátni, hogy az egérmérgezés nemhogy gyógyítaná a bajt, hanem azt inkább gyógyíthatatlanná teszi. Erre azon észrevétel lehetne tenni, hogy az egerek, melyek az egerek természetesen ellen-ségei már nem elegendők arra, hogy a szükséges korlátot fenntartsák közöttük. Erre a felelet az, hogy az egerek ily nagy elszaporodását nem annyira a mezei ipar széles kiterjedése, mint inkább azok természetes ellenségeinek oklansága okozza. Hányan vannak, kik még az iskola porát tiporták akkor, s most már maguk is derék munkatársai ugyanezen vagy más azóta keletkezett lapnak! Hány családban leste akkor a ház virágzó hajadóna a postanap megérkezését — s ime most a derék menyecske saját családi körében, saját kis fiának s leányának mutogatja már a „gólyás újság“ legújabb képeit! Az ifjúból férfi, a férfiből öreg, az öregből agg lett, szóval, „megnehezült az idők járása felettünk.“

Esztergom duna részének térrajza.

szat tágas kiterjedése mellett is képesek volnának arra, hogy az egerek túlságos elszaporodását megakadályozzák, s ezekre nézve a szükséges sulygyent megtartsák. A természet minden intézkedése oda vannak irányozva, hogy a teremtmények közt a sulygyen, ezek minden viszonyában fenntartsák. Csak az ember képes arra, hogy szellemi elbizakodottságában, akaratszabadságának helytelen használata által, a természetben uralkodó rendet megzavarja. És épen ez történik a helytelen egérmérgezés által, mely ezelőhöz különben sem vezetett. Ne ámítsuk magunkat azzal, hogy képesek vagyunk a természetes egérpusztító állatok szerepét magunkra vállalni, s ezen állatokat nélkülözhetünk. Ez még akkor sem volna lehetséges, ha megannyi kezünk volna is, és ha minden időnket az egerek pusztítására fordítanók is. És ha ezen vállalat ezen szempontból véve lehetetlen nem volna is, lehetlenné válnék azáltal, hogy, mint a tapasztalás bizonyítja, az egerek a mérgezett családokat csak eleinte keresik fel és eszik meg; de azt rövid időn úgy megutálják, hogy később feléje sem mennek, legalább hozzá nem nyulnak. Azért legokosabban cselekszünk, ha az eszélytelen egérmérgezésről elállunk addig, míg idő van rá, és figyelmünket inkább az egerek természetes ellenségeinek óntalmazására, és kímélésére fordítjuk. Az egerek pusztítására a fonák mérgezésen kívül is, többféle ártalmatlan mód áll rendelkezésünkre, melyek alkalmazása addig is hasznos szolgálatainkra lehet, meg a sulygyen az egerek és ezek természetes pusztítóit között helyreálland.

Vasárnapi Ujság 50-ik számához 1862.

TÁRHÁZ.

A Vasárnapi Ujság jövő évi vagy is tizedik évfolyama ügyében.

A magyar közönséghez. *)

Ha egy lapnak annyira vitte Isten a dolgát, hogy elég kedvező viszonyok között, még pedig ugyanazon egy szerkesztő alatt, tizedik születési napjának megünneplésére hivatja össze közel s távol jó barátait: akkor az ily eseményt legyen Magyarországon legalább is igen ritka mádnak elnevezni. Azután pedig legyen szabad a nagyérdemű közönségtől azon szabadalmat, vagy kegyelmet kikérnünk, hogy ne legyünk kénytelenek ily ünnepélyes alkalommal, midőn a veteránusi pléhtallért épen mellünkre tűzzük, hosszú, kenneteljes programmban elmondani: mi akarunk? kik leszünk?

Nem erről kell most szólnunk. Mert hiszen mióta egy évtizeddel ezelőtt — abban a szomorú, hangtalan és színtelen időben — kiléptünk az elhagyott térre, elmondva vidámon, hangosan és nagy vörös betűkkel, hogy mi azért állunk elő, hogy legyünk itt, egy életre érdemes nagy nemzet közepontjában, az igazi műveltség, polgárisodás, a tudomány és ismeretek népszerű terjesztői; a munkásság, ipar, tehetség és szorgalom buzditói; a jó izlés, az érület és erkölcsök nemesítői — azóta, mondjuk, igen megszorított azok száma, kik saját pénzükről, és saját észleléseik nyomán győződhetnek meg, mennyiben igértünk olyat, a mit az évek változó folyamában meg is akartunk, meg is tudunk tartani. Lelkiismeretünk nyugottan várja a ránk kimondandó igazságos ítéletet.

Tíz év egy halandó magyar lap s mi több, egy még halandóbb szerkesztő életében, — rengeteg idő! Sőt a közönség maga is mennyire megváltozott! Vajjon azon nemzedékek állunk-e szemben, melyhez egykor első felhívásunkat intéztük? Bizony itt is, ott is el lehet mondani: „uj faj állott a kihunyt helyére.“

De áll még a mi erős szikla-alapfalunk, a mi erős várunk. Legőszintébb hálánkat s tisztelőnket régen kiérdemelte már ama jellemzilárd, tekintélyes sereg, a Vasárnapi Ujság örökös vagy törzselőfizei, kik szerzetreméltó rendületlenséggel minden évben újra elfoglalták állomásait a létszámuk csak azokkal fogyott meg, kik legfelsőbb parancsra most már az örökkévalóságból nézik törekvéseinket. Béke lebegjen az ellunytak sirjai felett! — De az új sarjadék legott elfoglala az elhagyott helyeket. Hányan vannak, kik a Vasárnapi Uj-ág legelső képes számaait még szüleiük vagy tanítóik öléből nézegették s most erőteljes ifjakká lőnek, s nem egy közülök mint vándorutra kelt iparos, a távol külföldre járhatja maga után megszokott házi barátját. Hányan vannak, kik még az iskola porát tiporták akkor, s most már maguk is derék munkatársai ugyanezen vagy más azóta keletkezett lapnak! Hány családban leste akkor a ház virágzó hajadóna a postanap megérkezését — s ime most a derék menyecske saját családi körében, saját kis fiának s leányának mutogatja már a „gólyás újság“ legújabb képeit! Az ifjúból férfi, a férfiből öreg, az öregből agg lett, szóval, „megnehezült az idők járása felettünk.“

Hát a lapot, a Vasárnapi-t mi változás érte? Egyszerűen, csaknem meztelb indult meg, majd jobban felruházkodott, külső belső barátai megszorítottak, terjedelme 3-4-szeres arányban növekedett, s mióta magához ölelte kedves élete párját, az egy évvel fiatalabb Politikait, azóta, a változó idők sokszor nehéz viszonyai között is, meg nem lankadt erővel folytatja régi irányát a közönség kitaró részvéte mellett, mely a legmostohább napokban is melegen nyilatkozott irányában.

Még azon kérdést is tehetné valaki: hát mi sors érte ezen külön kis világ mozgatóját, a szerkesztőt? Nem vizsgáljuk, hány évvel lett idősebb e tíz év alatt, csupán azon t-nyt kell megemlítenünk, hogy neki különösen érdekében állott, épen ezen tizedik évet szerencsésen elérnie. Ennek oka igen egyszerű és világos.

A „Vasárnapi Ujság“ kiadótulajdonosának meg van azon jó szokása, hogy minden elfolytatt tiz példányra ad egy tiszteletpéldányt. A szerkesztő is ugy szerződött vele, hogy — ha addig megél a lap — a tizedik esztendő engedje át neki mint tisztelet-esztendőt.

Az alku meg lón kövte s a mit az akkori szomorú irodalmi viszonyok közt inkább csak szerény jámbor ohajtásként pendítettünk meg, azt a jószág ég meghagyta érnünk, t. i.

a Vas. Ujság tizedik évfolyamának jövedelme a szerkesztőt illeti!

Ezen fontos változást lehetlen volt, kiviróbb betűkkel nem adni tudtára a t. cz. olvasóközönségnek. A lap historiájához tartozik.

Az eddig előadottakból mindenek felett kettő következik: egy kötelezettség, mely a szerkesztőt s kiadót illeti, s egy hathatós tüntetés, melyet a szerkesztő ez egyszer saját érdekében fog kikérni a közönségtől.

Kötelességünknek érezzük, ezen ünnepélyes alkalommal újra hálánkat nyilvánítani a vállalatunk iránti kitartó és gyámolító részvétért. Ennek köszönhetjük, hogy kitűzött irodalmi czéljainkat valósi hattak, s mig a

kilencz év lefolyta alatt száz ujirodalmi vállalat lépett velünk a versenytérre, melyek egy részének azóta neve is elenyészett, más része folyvást küzd az élettel, addig a Vasárnapi Ujság azon időszaki közlönyeink között foglalhatott helyet, melyek uj meg uj munkás elemek szaporodásával mindig fontosabb tényezőkké váltak a nemzet szellemi törekvéseiben. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok eddigi 17 vastag kötete oly gazdag tárházat képezi hazánk e nevezetes évtizede eseményeinek, a hangulatnak, vágyaknak, reményeknek, örömeink, fájdalomnak sőt magának az akkori észjárásnak is oly tükröi azok — hogy hiszszük, mikép egyszer még a történetíró kezében is érdekes anyagul fognak szolgálhatni.

A közönség iránti hálás érzelmünknek azonban mindig tettekben, lapunk külső belső tökélyesítésében szerettük bizonyosságait adni. Így tesszünk most is, s örömeinkre szolgál nyilváníthatni, hogy eredeti régi óhajaink, melynek valóságát mindenkor egy megállapodott biztos közönségtől föltételeztük, most végre tette válik.

A Vasárnapi Ujság 1863. évi tizedik folyama nagyobbított alakban, szebb papírosan, díszes kiállításban fog megjelenni.

Természetes, hogy testvérlapja, a Politikai Ujdonságok szintén amához hasonló nagyságban látand napvilágot.

A szerkesztőség feladata leendő, oda törekedni, hogy a tartalom is, mind a szövegre mind a képekre nézve, a lap díszesebb, nagyobb alakjának megfelelő legyen s egyes részleteiben szintén oly haladást s tökélyesülést tanúsítson.

Ez azon kötelezettség, mely a szerkesztőt s kiadót közösen illeti. — De hogy végre ezen évtizedi örömnappal tökéletesen és bevégzett legyen, igen kívánatos, hogy nyílt keblekre s szívekre találjon azon kérelem, mely a jutalomjáték sajátosságában részeseilendő szerkesztő intéz a közönséghez. S ezt lehető legkevesebb szavakkal, de érthetően kíváná elmondani.

Minden lap maga magát ajánlja legjobban. Rábeszéléseknek, nem voltak barátja soha, s nem akarunk az lenni „tiz évben egyszer“ sem. De „néma gyerekek az anyja sem érti szavát.“ Annakokáért: Teljes tisztelettel és bizalommal felkérjük azt a derék nagy közönséget minden rang- vallás- és nemi különbség nélkül, melynek rokonszenvével oly nagy mértékben dicsekedhettünk; kérjük a Vasárnapi Ujság törzsköcs, régi és újabb barátait; személyes és névszerinti ismerőseinket közelben és távolban; — kérjük mindazokat, kiknek egy-egy kellemes visszaemlékezésök van a lapra, mindazokat, kik valaha olvasóink voltak vagy azokká lenni akartak, — sőt kérjük minden ellenségeinket is, tegyék félre legalább erre az egy jubiláris esztendőre a haragot, — és jelenjenek meg mindnyájan, karjaikra fűzve még egy csomó jó barátikaikat, jelenjenek meg azon ritka és nevezetes szerkesztői jutalomjátékon, mely kezdetét veszi

1863. január 1-én a „Vasárnapi Ujság“ szerkesztő-hivatalában.

A belépti díjak — dacára a fentebb ígért nagyobbserű új változásoknak — maradnak a régiek.

S valamint a színész a szinlap végén még egyszer ismétli vastagabb betűkkel a fennírtéknyabban elmondottakat: engedjék meg nekünk is még egyszer ide írni, hogy: „a t. cz. közönség kegyébe ajánlja magát a jutalomjáték.“

Pákh Albert, szerkesztő.

Mióta a fentebbi felhívást szétküldöttük, még néhány nap mult el csak, s az ügyünk iránti részvét mind a közönség egyes tagjai, mind helybeli s vidéki lapjaink részéről, tetten és szóban, oly megható módon nyilatkozott már is, hogy lehetetlen, mindjárt most hálás elismerésünket ki nem jelenteni; s nem hinni azon közszellemben, melynek lételet nem egy pessimista vonta olykor kétségbe, de melynek, habár néha csendesebb is az, hazai ügyeinkben egészen elenyészni soha nem lehet.

Annak bizonyosságául, hogy mennyire megható reánk nézve egynemely barátságos nyilatkozat, s mennyire nehéz állása van, különösen ily kényes esetben, a szerkesztőnek jóakaróival szemben: közöljük az alább következő „Nyílt levelet.“ Olvasóink nem fogják e lépésünket félremagyarázni. A „nyílt levél“ írója köztiszteletben álló férfiú az Alföld egyik legnépesebb pontján, törzselőfizeitök és a lapnak szellemi tekintetben is régi barátja, — hozzánk intézett soraiban kívánja, követeli tőlünk, hogy felhívásának „ne a lomos kosárban, hanem a lapban adjunk helyet.“ Azt is mondja, hogy „tudja, mikép ez a szerkesztői szerénységgel ellentétben áll, de hát — azt kérde — miért ne lehetne minden tizedik esztendőben egy kis kivételt tenni?“ Nem latoljuk ez ok sulyát, de teljesítjük a határozottan nyilvánított akaratot — előre elhárítván magunktól minden felelősséget.

Tiltakozunk pedig, mind a szerkesztő működésének túlságos kiszélesítése ellen, mind pedig a „nyílt levélben“ foglalt felhívás tárgyát lehetlennek tartjuk s „válogatások“ sem vagyunk. De hogy jelét adjuk mégis, mennyire tiszteljük az irántunk nyilvánuló jó akaratot, még szerzetreméltó tulságaiban is: ime örömeink tárgyát t. cz. olvasóinkkal is ezennel közöljük.

P. A.

A kérdéses levél, mely az orosházi postán adatott fel s melynek t. írója csak nekünk kívánta magát név szerint is megjelölni, következőleg szól:

*) E felhívásunk, lapunk mult számával külön mellékletben küldett szét.
Vas. Ujs. 50. — sz. 1862.

6302. A népszínművészet Budán. Teljes elismeréssel vagyunk e mű egyes szépségei iránt; de a jelen időpontot nem tartjuk alkalmasnak annak közzétételére. Felünk, hogy ezen idő előbb-utóbb be fog következni, s akkor ismét szeretnénk találkozni önnel. Különben ohajtjuk, hogy ne „e miatt” találkozunk.

6303. Arva Feri. A mutatványról jobbat várunk. Az utolsó versszak nem jó, nincs lélekienalig indokolva. Olyan „Arva Feri”-féle ember nem úgy szokott cselekedni.

6304. Szeged. Sz. K. Köszönettel vettük a felszólalást, de már más előzte meg.

6305. Cseri. Br. A. A dolognak utána fogunk járni, s az eredményről tudósítjuk önt. Könnyen meglehet, hogy ama hivatalban ön bizományáról megfélekedtek a sok munka között.

6306. Aranytollú kis madárka. A retentó rosz írás miatt a mű szépségeit ki nem érthettük. Nem virtus az már ma, ily tyukkparásokkal tündökölni.

6307. Gyöngyös. D. A. Sajnáljuk, hogy a sorok kissé későn érkeztek, s egy illetékes felszólaló által megelőzték. Fogadjon ön köszönetünket.

6308. Győr. Dr. S. J. Legközelebbi alkalommal.

6309. Kis-Zombor. Cs. E. Szívesen megteszszük, csak arra figyelmeztetjük, hogy egyenes uton idő tekintetében nyer ön sokat. Ekkor ott rögtön beírják ön nevét, s azonnal küldik a lapokat, míg az idegen bizományosnál, a legjobb akarat mellett is, néha napokig késnek a küldemények. Mert hát ezeknek is van dolguk elég. De azért parancsoljon velünk. Mindegyik czim czélhoz vezet.

6310. Nánás. P. L. Nem feledkezünk meg. Szíves buzgalmaért fogadjon ön köszönetünket.

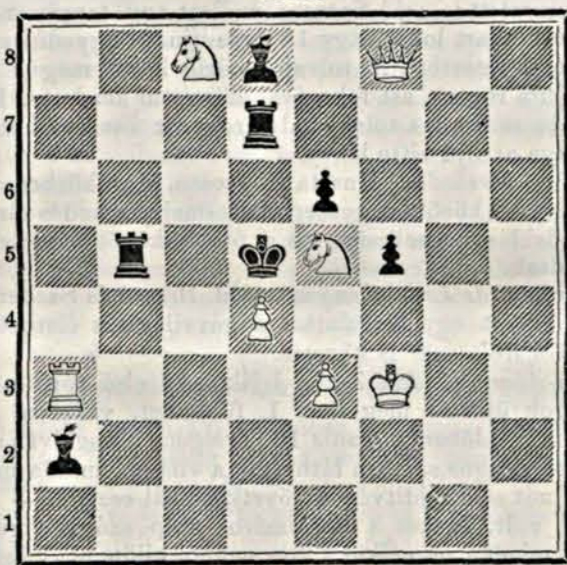
6311. Hanva. Magán uton.

* — A Vasárnapi Ujság régebbi evfolyamát. Biharmegyei Tetétlenről (utolsó posta Kaba) jelenti Papp Zsigmond, hogy nála a Vasárnapi Ujság 7 évi teljes folyamatai (1855—1861.), s jövő január 1-e után a folyó 1862. évi folyam is, egyenkint 4 fért eladandók. A példányok a lefizetés után azonnal átvehetőek.

SAKKJÁTÉK.

155-ik számú feladvány. — Seeberger J.-től (Grácban).

Sötét.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

33-dik számú játszma. (Futár-csel).

CSERESNYÉS I. és M. között. — Pesten, 1862. július 10-én.

(Külföldi lapokban többször van említés oly sakkjátszáról, melyben az egyik ellenfél játszik, anélkül, hogy sakktablára nézne. Hogy ez épen nem oly ritka, s hogy ily módon tervekét alkotni ép úgy lehetséges: példa reá a következő játszma, melyben a Világos hadsereg vezetője szintén sakktablára nélkül játszott.)

Table with chess moves for Cseresnyés I. and M. It lists moves for White (Világos) and Black (Sötét) in algebraic notation, such as 1) e2-e4, 2) f2-f4, etc.

A 150-dik számú feladvány megfejtése.

(Bayer Konrádtól Olmützenben.)

Table showing the solution to puzzle 150. It lists moves for White (Világos) and Black (Sötét) in algebraic notation, such as 1) Hb6-c4, 2) Fa7-d4, etc.

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Andrásidán: Lukács Károly. — Parabutyban: Rothfeld József. — Kassán: Skvór Antal. — Gyegesen: Kun Sándor. — Török-Sz.-Miklóson: Frankl A. — Öreglakról: N. N. — Kővdög-Órszón: Gold Samu. — N.-Váradon: B. Meszéna I. — Kis-Kürtösn: Csemiczky Károly. — B.-Csabán: Vidovszky János. — Bajmokon: Weisz Fülöp. — Tiszatárjánban: Nyilas Alajos.

Nemzeti színház napló.

Péntek, decz. 5. „IV. Henrik” tragédia 5 felvonásban. Irta Shakespeare, fordította Egressy.

Szombat, decz. 6. „Borgia Lucretia.” opera. Zenéjét írta Verdi. Láng Paulina, kit az igazgatóság 3 évre szerződött, Orsini szerepét a közönség folytonos tetszés-nyilvánításai között játszotta végig. Bignio, Voggenhuber és Pauli szintén dicséretet érdemelnek.

Vasárnap, decz. 7. „II. Rákóczy Ferencz fogsága.” Eredeti dráma 5 felv. Irta Szigligeti. A czimszereppel Benedek vidéki színész akart megbirkózni, anélkül azonban, hogy ez neki legkevésbé is sikerült volna. Alálában az egész előadás a sikerületlenebbek közé tartozott. Amaliti Szigligeti Anna, Bercsényit Kovács adta. Csak Szigeti Knitteliusa érdemel teljes elismerést.

Hétfő, decz. 8. „A kisérte” népszínmű 3 felv. Szigetivel. Kedd, decz. 9. „Port a szemébe” vigj. 2 felv. és „Elizondó leány” operette 1 felv.

Szerda, decz. 10. „Nápolyi Johanna.” Uj eredeti szomorujáték, 4 felv. Irta Farkas Albert.

Csütörtök, decz. 11. „Férj az ajtó előtt.” operette 1 felv. Ezt megelőzte „Becsületso” vigj. 1 felv. Szigetivel.

Budai népszínház.

Dec. 5. „Két huszár egy bakancsos” Népszínmű 3 felv. Az est koszoruját, mint e darabban mindig, úgy ma is Partényi nyerte el. A végső jelenet azonban szokottnál kevésbé sikerült.

Dec. 6. „Hazatértek” Dráma 4 felv. Irta Hegedüs Lajos. Szabóné fölléptével, ki a budai népszínháznak most már szerződött tagja! Hosszas betegsége után Szépné ez estén lépett föl először, s a közönség mindjárt megjelensékor zajos tapsokkal üdvözölte.

Dec. 7. Először: „A repülő csizmadia” bohózat 3 felv. Irta Csallóközi. Tüzzel és vassal, ördögökkel és angyalokkal föltarkázott férczmű; a szemnek azonban elég látni valót ad, s épen azért a vasárnapi közönséget vonzani fogja, — itt ott még meg is nevettei.

Dec. 8. „A repülő csizmadia” ismételtetett.

Dec. 9. „A sz. tropezi urnó.” Dráma 5 felv. Francziából ford. Szilágyi Sándor. Molnár (Maurice) és Takács (Causade) játékát leginkább kiemelendők tartjuk.

Dec. 10. A budai jótékony nőegylet javára „Don Juan.” Opera 2 felv., előadva műkedvelők által. Ez előadást már harmadizben volt alkalmunk látni. Azonkívül, hogy az előadás ma is, mint egyébkor, műkedvelők-től nem remélt módon sikerült, — ezuttal csak azt emlíjük meg, hogy Láng Klára és Navratil már mint a budai népszínház szerződött tagjai működtek közre, s hogy szerződöttesökkel a népszínház mindenesetre sokat nyert.

Dec. 11. „Richelieu első párba.” Francia vígjáték. Tornoy Kálmán világgtalan zongora-művész hangversenyével összekötve.

Nem lehet elhallgatnunk, hogy a színház rendesen fütve, s így a közönség kényelméről e tekintetben is gondoskodva van.

HETI NAPTÁR.

Table with columns for dates and events. It lists events for December, such as 14 Vasár. E 3 Ad. Spir. E 3 Bot. 2 E 1 A. Hab. 22 Bot. 7 43 4 7 * * 11 42, etc.

TARTALOM.

Szerdahelyi Kálmán (arckép). — November végén Soós Miklós. — A templomok története. J. Sándor I. — Zágráb és a horvát népviselet (két képpel). — A só előállítás. Kálmán Ferencz. — Az ember elajulása (?) Szabónyi Lajos. — Esztergom mint kikötő-hely (rajzzal). Prokopp J. — Vegyes jegyzetek. Bardocz Lajos. — Tárház: A Vasárnapi Ujság jövő évfolyama ügyében. P. A. — Egy kis helyreigazítás-felüle igazi helyreigazítás. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Mi ujság? — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Nemzeti színház napló. — Budai népszínház. — Heti naptár.

Melléklet: Előfizetési fölhívás a „Magyar Sajtó” 1863-ik évi folyamára.

Felelős szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utoza 1. sz.)

Pest, december 21-én 1862.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

Table with subscription rates. It lists rates for 'Egész évre' (full year) and 'Fél évre' (half year) for 'Egész évre' and 'Fél évre' for 'Csupán Vasárnapi Ujság' and 'Csupán Politikai Ujdonságok'.

A beregszászi templom.

Egyes vidékek, sőt egész népek történetének emlékezetbe hozatalára nemcsak a levéltárakban létező poros irományok tesznek hasznos szolgálatot, de gyakran valamely őskori váromladék, vagy elpusztult templom néma kövei, ezeknél még szebben és hűvebben beszélnek, s mintegy ellenállhatlan erővel ragadják a szemlélő képzeletét, a sötét multak titkoszerű eseményeire; azon időkbe melyeknek létélüket, születésüket köszönik, s melyet elmúlt ifjuságukként nem szűnnek meg gyászolni, míg csak végkép el nem enyésznek. Valahol olvastam, hogy „néma kövek nemcsak földgömbünk képzeletét beszélik el nekünk, oklevelei azok a népek történetének is, valamint az egyes korszakok jellemének. Építményeivel — mintegy köbetükkel — elég világosan jegyzi fel a nép, a kor lelki s társas világa állapotát, működése és műveltsége körét.”

szertü építményein figyelmesen végig tekintünk; mindenikén azon népek jelleme tükröződik vissza, mely azokat építette. Az egyes koroknak is megvannak saját jellemei. Például: a középkor, egyrészt harcias, lovagias és nyers, másrészt hitbuzgó levén, emlékeit is e két irányban találjuk kifejlödvé, ugymint: a várak, és egyházi építményekben. De az idő romboló hatalma, nagyrészt a duló csaták és háboruk is egyenlő kiméletlenséggel pusztították a középkor ezen emlékeit; s míg a várak e kettős rombolást ki nem állva, már csak romokban siratják multjokat; addig a vallásos építmények — habár gyakran egészen feldulattak is — folytonos újítások és javításoknak köszönhetik, hogy jelenkorunkig hirdethetik az Isten dicsőségét, s a multak történetét.

E templom is, melyet jelen képünkön mutatunk be, egyike azon sokat szenvedett építményeknek, melyek már egyszer végpusztulásra jutottak; ez is romjaiban hirdette csak hajdan...

A beregszászi templom.